

Asia: VN/23793/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausuttavaa ansiopäivärahan määrän alentamista koskevasta ehdotuksesta?

-

Lausuttavaa palkkatuetun työtä ja työssäoloehdotusta koskevasta ehdotuksesta?

Esityksen tavoitteena on kannustaa työhön. Monien pitkäaikaistyöttömien kohdalla kyse ei kuitenkaan ole siitä, että he eivät haluaisi mennä töihin, vaan siitä, että heidän työelämätaitoja ovat puutteellisia. Tämän vuoksi pitkäaikaistyöttömien työelämätaitoja tulisi jatkossakin kohdentaa palkkatuetun työn avulla ja kuntia tulisi kannustaa palkkatuen myöntämiseen pitkäaikaistyöttömille. Mikäli tätä palvelumuotoa supistetaan, vaarana on, että pitkäaikaistyöttömien ongelmia ja työelämätaitoja yritetään kohentaa sosiaali- ja terveystalouden avulla, mikä tunnetusti kasvattaa yhteiskunnan kuluja eikä helpota monien pitkäaikaistyöttömien tilannetta.

Työssäoloehdon kertyminen työllistämistoimien ajalta on ensisijaisesti kunnan etu. Tuleva kuntien kannustava rahoitusmalli tarkoittaa sitä, että mitä pidempään henkilö on ollut työttömänä, sitä suurempi kustannus työttömyydestä koituu kunnalle. Näin ollen kunnan on kannattavaa työllistää henkilö suoraan avoimille markkinoille. Tämä puolestaan vaatii sitä, että henkilön työelämätaidot ovat ajantasaiset ja hänellä on kyky työskennellä avoimilla markkinoilla. Pitkään työttömänä olleiden ihmisten joukossa näitä henkilöitä on verrattain vähän. Kohderyhmässä on tyypillistä, että työelämätaidoissa, ammatillisissa taidoissa ja terveydentilassa on alenemaa, osin työttömyyden aiheuttaneina tekijöinä ja osin pitkittyneen työttömyyden seurauksena.

Hallituksen esitys lähtee olettamasta, että pitkäaikaistyöttömät ovat varsin homogeeninen ryhmä. Käytännössä ryhmään voi kuitenkin kuulua hyvät työelämävalmiudet omaava, korkeastikin koulutettu henkilö, jonka työttömyys on syystä tai toisesta jatkunut yli 6 kuukautta ja toisaalta mielenterveysongelmista kärsivä henkilö, joka ei ole koskaan ollut työelämässä ja jolta puuttuvat työelämätaidot kokonaan. Hallituksen esityksen sivulla 57 esiin tuotu oletus, jonka mukaan palkkatuetun työn jälkeen saatava matalampi työttömyysetuus parantaisi työhaun kannustimia ja kasvattaisi uudelleentyöllistymisen todennäköisyyttä ei sovellu jälkimmäiseen ryhmään, koska

etenkään heillä työttömyys ei johdu työskentelymotivaation puutteesta. Todellisuutta on myös se, että osa pitkäaikaistyöttömistä ei työllisty avoimille markkinoille kaikista tukitoimista huolimatta ja palkkatuettu työ on lähinnä välttämätön tuki elämänhallinnan säilymiselle.

Palkkatuettujen jaksojen pituus on laskenut jo vuosia. Jo nyt tiedetään, että useiden pitkään työttömänä olleiden henkilöiden työelämätaitojen, terveydentilan ja tuottavuuden palaamiseen avoimille työmarkkinoille riittävälle tasolle nykyinenkään 10 kuukauden palkkatukijakso ei riitä. Näin ollen on perusteltua olettaa, että monien kohderyhmään kuuluvien henkilöiden palkkatukityöstä työllistyminen avoimille työmarkkinoille, varsinkin nykyisessä työmarkkinatilanteessa, on vaikeaa, jopa epätodennäköistä.

Mikäli työssäoloehto ei palkkatukityössä täyty, kunnan motiivi sijoittaa pitkään työttömänä ollut henkilö palkkatukityöhön vähenee, koska palkkatukityön päätyttyä kunnan rahoitusvastuu jatkuu, mikäli henkilö ei työllisty avoimille markkinoille. Kunnan kannattaa siis kohdentaa työllistämistoimensa henkilöihin, joiden työllistyminen avoimille markkinoille on todennäköisempää.

Tästä kärsivät ne nykyisin palkkatukea saavat henkilöt, joille palkkatuettu työ on keino välttää yhteiskunnasta syrjäytymistä.

Pitkäaikaisen kokemuksemme pohjalta koemme, että toteutuessaan hallituksen esityksellä on pahimmillaan merkittäviä kielteisiä vaikutuksia kaikkein vaikeimmassa työmarkkina-asetmassa oleville ihmisille. Heikossa työmarkkina-asetmassa olevien mahdollisuutta mielekkääseen työhön ja siltä osin merkitykselliseen elämään on korostanut myös työelämä- ja tasa-arvovaliokunta hallituksen esitystä 175/2022 koskeneessa mietinnössään (TyVM 25/2022 vp).

Lisäksi esitys aiheuttaa ongelmia kolmannen sektorin työllistäjille erityisesti työllistyneiden ohjautumisen takia. Jos palkkatukityöllistämiskauden päätteeksi tavoiteltava työllistyminen avoimille markkinoille nousee kuntien asiakasohjauksen valintakriteeriksi, pärjäävät välityömarkkinoiden kilpailussa ne toimijat, jotka saavat valita työelämävalmiuksiltaan kaikkein lähimpänä avoimia työmarkkinoita olevat työnhakijat. Tämä puolestaan on ristiriidassa hallitusohjelman kirjausten kanssa, joissa kolmannen sektorin roolia työllistämässä pidettiin keskeisenä. Väliinputoajiksi jäävät ne työttömät ihmiset, joiden työttömyyteen kannustinloukkujen poistamisella ei vaikuteta. He uhkaavat ajautua sosiaali- ja terveyspalveluiden piiriin, millä on kuntien ja valtion talouteen kielteinen vaikutus.

Kuntien työllistämistoiminta ja sen rahoitusmalli on parhaillaan suuren muutoksen kohteena. Kuntien toimintaa ja muutosten todellisia vaikutuksia on vaikea ennustaa, kun muutoksia on runsaasti samaan aikaan ja edellisetkin muutokset palkkatukeen vielä tuoreita.

Kun hallituksen esityksen keskeisenä tavoitteena on valtiontalouden tasapainottaminen, näkemyksemme mukaan ei ole perusteltua tehdä samaan aikaan runsaasi työttömyysetuuksiin liittyviä muutoksia ja samalla ottaa riski, että kunnat siirtävät vastuun erittäin heikossa työmarkkina- asemassa olevista niin ikään leikkauspaineiden kohteena oleville sosiaali- ja terveyspalveluille etenkin, kun kyseessä on säästökokonaisuudesta varsin pieni osa ja palkkatukeen liittyvien kokonaisvaikutusten arviointi on esityksenkin mukaan vaikeaa. Pahimmillaan kustannuslisäykset sosiaali- ja terveyspalveluiden puolella ovat paljon nyt saatavaa säästöä merkittävämmät. Katsomme, että tässä vaiheessa palkkatuen työssäoloehtoon liittyvät mahdolliset muutokset tulisi jättää tekemättä, kunnes muutoksista kuntien työvoimapolkuun ja niiden rahoituksen kokonaisuudesta on saatu kokemuksia. Näin vältetään hyvin vaikeassa työmarkkina- asemassa olevien ihmisten jääminen rahoitusuudistuksen sijaiskärsijöiksi.

Lausuttavaa työllistämismäärätyksen ja siihen liittyvän sääntelyn kumoamisesta?

-

Lausuttavaa työttömyysturvaseuraamuksia koskevasta ehdotuksesta?

-

Lausuttavaa ehdotuksesta, joka koskee luopumista eräistä työssäoloehdoista ja ansiopäivärahan määrä koskevista ikäsidoista poikkeuksista?

-

Lausuttavaa vaikutuksista kotitalouksiin?

-

Lausuttavaa esityksen taloudellisista vaikutuksista (ml. vaikutukset julkiseen talouteen, työllisyyteen ja kuntiin)?

-

Lausuttavaa vaikutuksista toimeenpanijoihin (ml. vaikutukset työttömyysetuuden maksajiin ja julkisen työvoimapolun järjestäjiin)?

-

Lausuttavaa muista vaikutuksista (ml. vaikutukset yrityksiin ja muihin työnantajiin)?

-

Lausuttavaa siitä miten muutosten vaikutuksia voitaisiin seurata ja arvioida jälkikäteen?

-

Lausuttavaa voimaantulosta ja siirtymäsäännöksestä?

-

Muuta lausuttavaa esityksestä?

-

Kohdennettu kysymys TE-toimistoille ja työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa mukana oleville kunnille: Mikä on tilastotietoihin tai arvioon perustuva käsityksenne muutoksen taloudellisista ja muista vaikutuksista, jos palkkatuettu työ kerryttäisi kokonaisuudessaan työssäolovelvoitetta ja koulutusta vailla oleville nuorille asetettua seuraamusta?

-

Holopainen Eeva
Suomen Punainen Risti